

Lichtworkshops in het Schaalthheater

Tijdens World Stage Design 2013 in Cardiff gaven lichtontwerpers workshops in het 1:4 schaaltheater. 'Zelfs dezelfde workshop is iedere keer weer anders.'

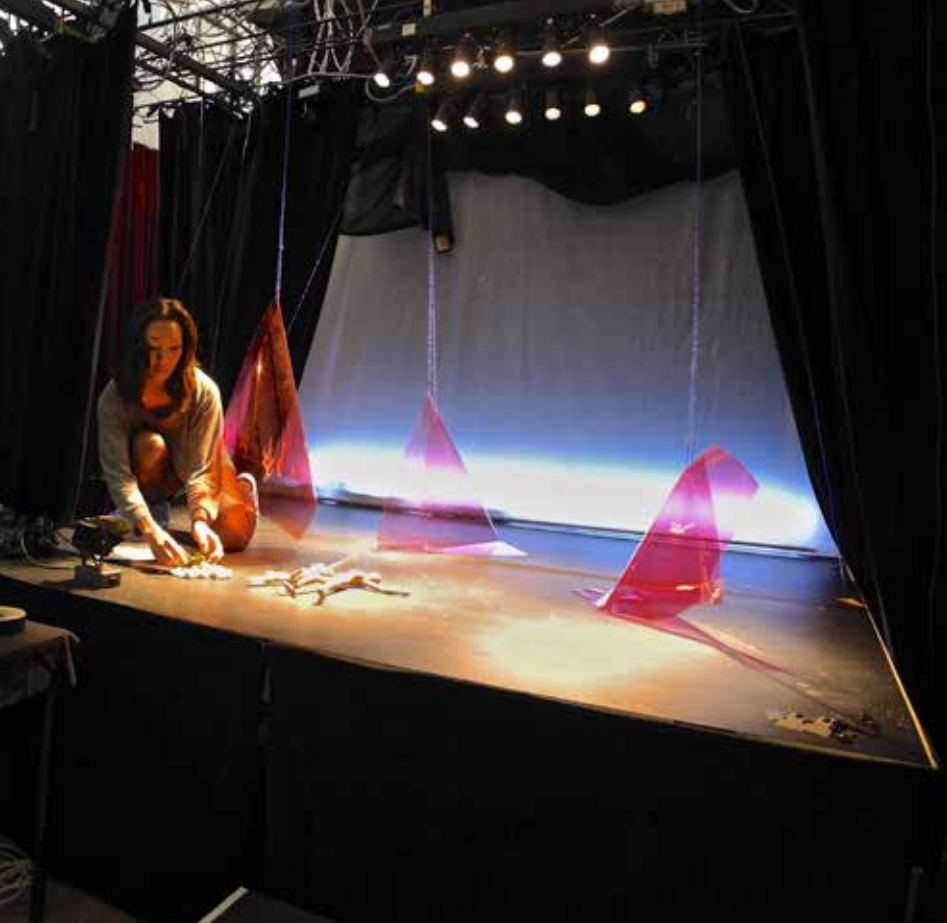
Henk van der Geest

Op 11 september melden zich negen mensen voor de workshop *Opera in het schaaltheater*. Bij ons vinden we drie of vier vaak al veel, nu heb ik negen mensen om twee dagen mee in het schaaltheater te werken. De workshop baseer ik op *Jevgeni Onegin* die ik onlangs in Bielefeld belichtte. Ik had 'm ook al eens belicht bij opera Forum voordat ze de Reisopera werden, dus ik ken verschillende versies. Opera vraagt veel voorbereiding. Je moet het verhaal goed kennen, de muziek gehoord hebben. Na de voorstelronde, een leuke mix van nationaliteiten, vraag ik naar hun kennis van het stuk. Eén deelnemer kan het verhaal vertellen, kent veel details en is goed gedocumenteerd. Hij doet het beter dan ik het had kunnen doen. Geweldig, er gebeuren altijd dingen die je niet verwacht. Later hoor ik van zijn professor dat hij er de avond ervoor tot diep in de nacht op heeft gestudeerd! Niet iedereen heeft zich zo goed voorbereid. Het is een groep van tamelijk ervaren studenten, die te weten willen komen wat het verschil is tussen het belichten van een toneelvoorstelling en het maken van een opera. Ik begin een gesprek over de tijd waarin het speelt, de sfeer van het Russische platteland, de relatie met het

hof. Ik vraag om inspiratie in woord, beeld, geluid. We spelen de ouverture en ik stel voor om te werken aan aparte scènes en het resultaat in drie groepen uit te voeren. Voor de lunch hebben we hun drie scènes al belicht. Er wordt dus snel gewerkt. Vervolgens vraag ik om per groep een plan voor de hele voorstelling te maken, gebaseerd op de informatie die ik zelf kreeg voor de Bielefeld productie. Na het analyseren van de plannen besluiten we om de drie voorstellingen te combineren en gezamenlijk in het schaaltheater in te hangen. Omdat we met negen man zijn gaat dat in het begin snel. Uiteindelijk duurt het toch langer dan gedacht vanwege problemen op het gebied van dimmerverdeling en ambities. Het gaat vooral mis op gebrekkige organisatie: ook in het schaaltheater moet je dat goed bijhouden. Maar er wordt constructief gewerkt en aan het eind van de dag zijn we klaar.

De volgende dag melden zich zes mensen. Niet erg, ik bedenk er de volgende stelling bij: de schaal van een op vier betekent natuurlijk één instructeur op vier deelnemers. Dat is eigenlijk het meest realistische aantal wanneer je iedereen een eigen onderdeel wilt laten uitvoeren.

We werken nu in twee groepen. De vrijwilligster die vandaag onze ruimte bewaakt ken ik als de Canadese lichtontwerper die ik jaren geleden in Toronto ontmoette. Dat betekent een paar extra ogen die meedoen in de inhoudelijke discussie die steeds plaatsvindt na de presentaties van de verschillende scènes. Door het verdwijnen van drie deelnemers is het internationale karakter van de workshop ineens een stuk minder geworden. Engels-Amerikaans is de overheersende moedertaal en de binnen deze taalgebieden gevolgd aanpak wordt de leidraad. In Nederland missen wij die aanpak, die weliswaar een schoolskarakter heeft maar ook het bijbehorende heldere vocabulaire. Ik probeer die aanpak te doorbreken, vooral om te laten zien dat er andere manieren zijn om tot mooie resultaten te komen. En dat lukt ten dele. Vandaag veel bezoek van belangstellenden voor het schaaltheater. Mooi. Het is geweldig om het in deze setting te kunnen laten zien. Als je de deelnemers erin ziet werken begrijp je onmiddellijk hoe het werkt en dat het werkt. Het brengt anderen misschien op het idee om ook zo'n geweldig educatief instrument te installeren. Daar willen we ze graag mee op weg helpen. ◀

'Als je de deelnemers in het schaaltheater ziet werken begrijp je onmiddellijk hoe en dat het werkt'

Wijnand van der Horst

Henk heeft mij uitgenodigd om in Cardiff een tweedaagse workshop te geven toegespitst op dans, waarbij het practicum in het 1:4 schaaltheater zal plaatsvinden. Omdat ik krap in de tijd zit, arriveer ik pas op de avond voor de eerste workshopdag en de dag na de workshop moet ik meteen weer weg. Jammer dat ik niet het hele evenement kan meemaken. Wellicht een andere keer! Voor de workshop in het Royal Welsh College of Music and Drama heeft zich een handjevol deelnemers aangemeld. In de introductieronde blijken zij van uiteenlopend pluimage, van zeer technische mensen tot dromers die zich absoluut niet belemmerd wanen door welke techniek of theaterkennis dan ook. Dit vraagt om een heel andere benadering van de workshop dan ik had gepland. Ik wilde dag één toespitsen op klassieke dans en dag twee op moderne dans. Maar nu kan ik ze een persoonlijke kennismaking met het schaaltheater aanbieden op een hoger, persoonlijk niveau. Leuker eigenlijk, met meer diepgang en inhoud! In een inleidend groepsgesprek benadruk ik dat dit dé kans is om onderwerpen te onderzoeken die ze altijd al eens wilden uittesten, maar waar ze nooit tijd of mogelijkheden voor zagen. We maken een inventarisatie van de persoonlijke wensen en gaan snel aan de slag. Absoluut inspirerend om met deze mensen zo te werken. Te zien hoe zij de hun geleerde techniek toepassen of vrij associërend lampjes pakken en decor maken van van alles en nog wat. Discussies over techniek in beeld, conceptueel licht, zichtlijnen en veel meer komen voorbij. Spontaan ontstaat kruisbestuiving doordat iedereen meekijkt, denkt en werkt aan ieders project. Als afsluiter houden we een korte evaluatie. Unaniem zijn de deelnemers blij verrast dat ze zelf zoveel mochten doen. Werken in het schaaltheater vinden ze een inspirerende manier om kennis te delen en samen te werken. ◀

Isabel Nielsen

De workshops van een half dagdeel in het 1:4 schaaltheater zijn als introductie bedoeld voor lichtontwerpers, kostuumontwerpers, set designers en stagemanagers. Het grote voordeel van het schaaltheater is dat deelnemers direct fysiek aan de slag kunnen met licht. Veel van hen zitten voor het eerst achter een lichttafel, maken voor het eerst standen of hangen voor het eerst lampen in. Het werken met kleur blijkt in de praktijk weerbarstiger dan de theorie. Iedereen kent de kleurencirkel en de primaire en secundaire kleuren maar als er dan ineens op het toneel kleuren verdwijnen dan is het lang stil. Hoe zit dat? Wat doet het kleurfilter precies? Waarom heeft die schaduw die kleur? Het is ongelooflijk leuk als je merkt dat zelfs in zo'n korte workshop veel aha-momenten ontstaan. Zoals de kostuumontwerpster die na de kleurenworkshop ineens begrijpt waarom zij haar wekenlange borduurwerk op een kostuum nooit meer heeft teruggezien in de voorstelling! Ik vond het een bijzonder leuke en inspirerende ervaring om de workshops te leiden samen met Maarten. Groepen verschillen enorm in dynamiek en zelfs dezelfde workshop is daardoor iedere keer weer anders. Het bleek dat simpel gekaderde opdrachten beter werken dan open geformuleerde opdrachten. Ik heb geleerd dat je als workshopbegeleider niet teveel informatie moet willen stoppen in een workshop. Als je de ruimte geeft aan de deelnemers om zelf te experimenteren, is het voldoende om te stimuleren en te reageren op wat er al gebeurt. ◀

'Jammer dat er relatief weinig studenten en belangstellenden vanuit Nederland aanwezig zijn'

Kenton Yeager

'All aspects of lighting can be broken down into a series of yes/no questions and answers'

It was a wonderful experience watching creativity open up in the participants of the two day lighting workshop I had the pleasure to lead at WSD2013. The workshop began with a discussion of how to make choices as a lighting designer. Using the basic premise that if we truly understand and are intellectually and emotionally connected to the work we are designing, all aspects of lighting can be broken down into a series of yes/no questions and answers. These questions, when explored in the lighting lab, should form into a creative, connected, and supportive lighting design. For one project, each participant chose a poem that they then responded to with light in the 1:4 lab. They each had thirty minutes to work in the lab to set up their design and cue the sequence for the poem reading. This short period of time forced them into making quick and clean choices. Using this yes/no system and working with the lab they all were able to overcome any blocks or fear that they had beginning the project.

A simple question like 'What color should we use in the top light?' can often lock up a young designer. The workshop participants jumped right in and started putting color into the lights. Using the binary question 'Is this color better or worse than the previous color?' they were able to find the perfect color for the moment. This better/worse, yes/no system demystifies lighting. They then explored lighting angle and again asked 'Is steeper better and if so when is it too steep?' They moved step by step and again asked Yes or No. In this same manner they then explored all of the controllable qualities of light: Intensity, Angle, Color, Texture, Size, Shape, and Movement.

Once they had the lighting rig designed and focused they moved to cueing the poem. Here they again employed the yes/no system. What does this moment of the poem need? Is it dark or light, warm or cool, peaceful or agitated, single or multiple sources? Through answering questions like these and exploring the options in real time with real light, they were all able to execute beautiful work in a very short period of time. It was a wonderful experience to watch the confidence build throughout the two days in every participant. One young woman even commented at the closing of the workshop that she finally felt like a creative artist. We began to unlock the inherent creative potential that was in these students by simplifying the exploration and decision making process. My hope is they continue to ferociously explore light as well as life, opening fully as artists. ◀

Maarten Warmerdam

Samen met Isabel Nielen geef ik twee korte workshops per dag. Eén met de basis van licht en zijn parameters. En één over kleur, kleurcontrast en ruimte. Het leuke van World Stage Design is dat je met enthousiaste mensen te maken hebt vanuit verschillende disciplines en uit alle hoeken van de aarde. Het schaaltheater werkt snel. Je kunt mensen de theorie die je ze meegeeft direct laten ervaren. Veel deelnemers zeggen dat ook na afloop: de principes kenden ze misschien al wel maar het echt ervaren van die principes is een eyeopener. In onze workshop maakt het niet veel uit hoeveel ervaring mensen al hebben. Het gaat erom dat je iets onderzoekt, keuzes maakt en daar gaan wij vervolgens op door. Waarom heb je die keuze gemaakt? Hoe pakte het uit? Wat wilde je bereiken? Je ziet dan al snel levendige discussies ontstaan. Eigenlijk jammer dat er relatief weinig studenten en belangstellenden vanuit Nederland in Wales aanwezig zijn. World Stage Design is een unieke kans om mensen uit het werkveld te ontmoeten. De sfeer is relaxed en laagdrempelig. De schaal overzichtelijk. Voor iedereen die er voor open staat een kans om van elkaar te leren. ◀